

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ “ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ”

http://dipe-a.thess.sch.gr/kainotomes/politism_diktya_topiko-fil.html

Το Δίκτυο αποτελεί προέκταση του πολιτιστικού προγράμματος «Πώς ν' αγαπήσω το βιβλίο», που υλοποιείται από το 2009 στα Δημοτικά Σχολεία της Ανατολικής Θεσσαλονίκης με τη συμμετοχή περίπου 200 τμημάτων/σχολικό έτος. Αφορμή για την ίδρυση του Δικτύου αποτέλεσε η θεατροπαιδαγωγική δράση¹ του ΚΘΒΕ για το σχολικό έτος 2013-2014 για τις δυο τελευταίες τάξεις των δημοτικών σχολείων της Θεσσαλονίκης με θέμα «Ένας δεινόσαυρος στο μπαλκόνι μου». Η δράση βασίζεται στο ομώνυμο λογοτεχνικό βιβλίο² του διακεκριμένου συγγραφέα της Θεσσαλονίκης Σάκη Σερέφα (2008) και στη θεατρική διασκευή του (Σερέφας, 2010). Ως εκ τούτου, θεωρήθηκε ιδανική η συγκυρία για την ίδρυση ενός Δικτύου εκπαίδευσης στη φιλιαναγνωσία μέσω τεχνικών θεατρικής διασκευής και δραματοποίησης αφηγηματικών κειμένων μυθοπλασίας και γνώσεων.

Το βιβλίο του Σερέφα συγκαταλέγεται στα βιβλία γνώσεων παιδικής λογοτεχνίας και οδηγεί τους μικρούς αναγνώστες σε μια ξενάγηση της Θεσσαλονίκης «αφ' υψηλού». Με τη συντροφιά ενός δεινόσαυρου και του μικρού του φίλου, του Γιαννάκη, τα παιδιά περιπλανώνται στη Θεσσαλονίκη του σήμερα, πραγματοποιώντας επτά στάσεις σε παλιά και νεότερα μνημεία της Θεσσαλονίκης και ανακαλύπτουν την ιστορική συνέχεια αλλά και την πολυφυλετική διάσταση της πόλης.

Η απόφαση ένταξης στο Δίκτυο μαθητών Ε' και Στ' τάξης βασίστηκε αφενός στις ηλικίες, στις οποίες απευθύνεται το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Κ.Θ.Β.Ε., εξαιτίας της διασύνδεσης του περιεχομένου του με ενότητες της Βυζαντινής και Νεότερης Ιστορίας και αφετέρου, στην ικανότητα των παιδιών της προεφηβείας να αποδομούν την πλοκή μιας ιστορίας, ξεκλειδώνοντας τα μυστικά της συγγραφής της (Καρακίτσιος, 2011· Οικονομίδου, 2000). Η αναγνώριση και κατανόηση των πρωτευόντων και δευτερευόντων στοιχείων της αφήγησης, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για τη θεατρική διασκευή και τη δραματοποίηση ενός λογοτεχνικού κειμένου (Γρόσδος, 2011).

Το Δίκτυο υλοποιήθηκε στα πλαίσια εκπόνησης Προγράμματος Πολιτιστικών Θεμάτων σε τρεις προβλεπόμενες από τη σχετική εγκύκλιο του Τμήματος ΣΕΠΕΔ του Υπουργείου Παιδείας (ΥΠΑΙΘ, 2013α) θεματικές: α) Φιλιαναγνωσία: προώθηση της ανάγνωσης, μελέτη έργων ενός λογοτέχνη και δημιουργική γραφή, β) Θεατρικό εργαστήρι: ανάπτυξη παραστατικών δεξιοτήτων των μαθητών και δημιουργία παράστασης και γ) Τοπική ιστορία: μελέτη του τόπου μου. Οι δράσεις του προγράμματος εντάσσονται κυρίως στις δυο πρώτες θεματικές και η υλοποίηση αυτών προβλεπόταν να γίνει στα πλαίσια της Γλώσσας, της Φιλιαναγνωσίας και της Θεατρικής Αγωγής.

¹Η δράση είναι διάρκειας δύο διδακτικών ωρών και περιλαμβάνει ημίωρη θεατρική παράσταση και θεατροπαιδαγωγικές δραστηριότητες σχετικές με το περιεχόμενο της παράστασης.

²Το βιβλίο βραβεύτηκε το 2009 με το Κρατικό Βραβείο Παιδικού Βιβλίου Γνώσεων.

ΠΙΘΑΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΟΛΕΣ

Η επάρκεια και ετοιμότητα των επιμορφωτών και η μεταδοτική και παραθητική τους ικανότητα

Η πληρότητα του υποστηρικτικού υλικού (cd)

Η εκπαιδευτική ετοιμότητα των εκπαιδευτικών

Η μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών

Η στάση εκπαιδευτικών και μαθητών απέναντι στη λογοτεχνία και το θέατρο

Περιορισμένη υλικοτεχνική υποδομή και απουσία μέσων (θεατρικός χώρος, μηχανές προβολών, ηλεκτρονικός υπολογιστής)

Έλλειψη χρόνου και πόρων

ΕΙΣΔΟΧΕΣ

- 519 μαθητές Ε' και ΣΤ' τάξης Δημοτικού
- 42 εκπαιδευτικοί Ε' και ΣΤ' τάξης δημοτικού
- Η Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων Διεύθυνσης ΠΕ Αν. Θεσσαλονίκης
- Ο Προϊστάμενος Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης ΠΕ & ΔΕ Κ. Μακεδονίας
- Ο συγγραφέας Σάκης Σερέφας
- Η θεατροπαιδαγωγική δράση του Κρατικού Θεάτρου Βόρειας Ελλάδας
- Το βιβλίο «Ένας δεινόσαυρος στο μπαλκόνι μου» και η θεατρική διασκευή του
- Cd με εκπαιδευτικό υλικό
- Επιμορφωτικές και ανατροφοδοτικές συναντήσεις για εκπαιδευτικούς

ΣΚΟΠΟΣ

Η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας σε μαθητές Ε' και ΣΤ' τάξης μέσα από τη διδακτική της λογοτεχνίας, της δημιουργικής γραφής και της δραματοποίησης

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι μαθητές:

- Γνωρίζουν έναν διακεκριμένο συγγραφέα.
- Προσεγγίζουν και επεξεργάζονται δημιουργικά ένα βιβλίο γνώσεων και τη θεατρική του διασκευή.
- Εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ αφηγηματικού και θεατρικού κειμένου.
- Κατανοούν τα στάδια θεατρικής διασκευής ενός λογοτεχνικού κειμένου και δραματοποίησής του.
- Συνεργάζονται για τη συγγραφή θεατρικού κειμένου.
- Δραστηριοποιούνται δημιουργικά με αφορμή την παρακολούθηση θεατροπαιδαγωγικής δράσης.
- Συνεργάζονται για τη δραματοποίηση του κειμένου.
- Συμμετέχουν στη δημιουργία και παρουσίαση μιας θεατρικής παράστασης.
- Κοινοποιούν τα αποτελέσματα του έργου τους.
- Αναγνωρίζουν το βιβλίο ως πηγή δημιουργικών δραστηριοτήτων.
- Αποκτούν θετική στάση απέναντι στο βιβλίο.
- Επιτυγχάνουν γνωστικούς, συναισθηματικούς και κοινωνικούς στόχους.
- Αναπτύσσουν οριζόντιες ικανότητες.

Οι εκπαιδευτικοί:

- Αναγνωρίζουν και υιοθετούν νέες διδακτικές μεθόδους.
- Αποκτούν νέες γνώσεις και εμπειρίες.
- Αντλούν προσωπική και επαγγελματική ικανοποίηση από τα αποτελέσματά της εφαρμογής των μεθόδων.

Η τρίτη θεματική, αν και αναφέρεται σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος, αποτέλεσε προτεινόμενη επέκτασή του ως σύνολο δομημένων δραστηριοτήτων στο μάθημα της Ιστορίας, ήταν προαιρετική και δε συγκαταλεγόταν στους κύριους στόχους του Δικτύου³.

Η συμμετοχή του Προϊσταμένου Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης ως συνεργάτη του Δικτύου, διασφάλισε αφενός την επιστημονική και παιδαγωγική επίβλεψη του σχεδιασμού των προτεινόμενων δράσεων και του εκπαιδευτικού υλικού του προγράμματος και αφετέρου, την προβλεπόμενη από την κείμενη νομοθεσία υποχρεωτική συνεργασία των Υπευθύνων Σχολικών Δραστηριοτήτων με τους Σχολικούς Συμβούλους για τη διαμόρφωση του μεθοδολογικού και γνωστικού πλαισίου ανάπτυξης των προγραμμάτων (ΥΠΑΙΘ, 2013β). Επιπροσθέτως, η συνεργασία με το Κρατικό Θέατρο Βόρειας Ελλάδας εμπίπτει στις προβλεπόμενες από το Υπουργείο Παιδείας συνεργασίες με πολιτιστικούς φορείς στα πλαίσια της σχολικής ζωής και του πολιτισμού (ΥΠΑΙΘ, 2012).

Ως σκοπός του Δικτύου ορίστηκε η καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας στους εμπλεκόμενους μαθητές μέσω της εισαγωγής σύγχρονων διδακτικών μεθόδων λογοτεχνίας, δημιουργικής γραφής και δραματοποίησης. Ειδικότερα, επιδιώχτηκε η κατανόηση των σταδίων της μετατροπής ενός αφηγηματικού λογοτεχνικού κειμένου σε θεατρικό και της μεταφοράς αυτού «επί σκηνής», μέσα από την προσέγγιση δυο έργων ενός διακεκριμένου συγγραφέα και μέσα από τη συμμετοχή της κάθε τάξης σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα κρατικού πολιτιστικού φορέα, με βιωματικές και συνεργατικές δράσεις. Παράλληλα, αναμενόταν η επίτευξη σχετικών γνωστικών, συναισθηματικών και ψυχοκινητικών στόχων και η ανάπτυξη ποικίλων οριζόντιων ικανοτήτων των μαθητών.

Ο παρών απολογισμός προέκυψε από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων, που συμπλήρωσαν με τη λήξη του σχολικού έτους 2013-2014 οι **40 από τους 42 συμμετέχοντες στο Δίκτυο εκπαιδευτικοί από 27 τμήματα Ε' και ΣΤ' τάξης 17 Δημοτικών Σχολείων:**

1ο Δ.Σ. Πυλαίας - Ε1

23ο Δ.Σ. Θεσ/νίκης - Ε1

2ο Δ.Σ. Θέρμης - Ε1, Ε2

2ο Δ.Σ. Φιλύρου - Ε2, ΣΤ

40ο Δ.Σ. Θεσ/νίκης - Ε

4ο Δ.Σ. Θέρμης - Ε3, ΣΤ1, ΣΤ2

4ο Δ.Σ. Πυλαίας - Ε, ΣΤ

51ο Δ.Σ. Θεσ/νίκης - Ε, ΣΤ

66ο Δ.Σ. Θεσ/νίκης - Ε1

6ο Δ.Σ. Καλαμαριάς - Ε1

7ο Δ.Σ. Καλαμαριάς - ΣΤ1, ΣΤ2, ΣΤ3

88ο Δ.Σ. Θεσ/νίκης - Ε1

³Η θεματική της τοπικής ιστορίας αποτελεί κύρια θεματική του Διετούς Περιφερειακού Δικτύου Εκπαίδευσης στη Φιλιαναγνωσία με θέμα «Γνωρίζω την πόλη μου μέσα από τη λογοτεχνία».

92ο Δ.Σ. Θεσ/νίκης - Ε1, Ε2

Δ.Σ. Αγγελοχωρίου - Ε

Δ.Σ. Αγίας Τριάδας - Ε

Δ.Σ. Μεσημερίου - ΣΤ1, ΣΤ2

Διαπολιτισμικό Δ.Σ. Ν. Επιβατών - Ε1

- 1) Οι δράσεις υλοποιήθηκαν κυρίως διαθεματικά (87,5%), με διάχυση στις ώρες της φιλιαναγνωσίας, της ιστορίας, της θεατρικής αγωγής, των εικαστικών και της μουσικής.
- 2) Βαθμός, στον οποίο πέτυχαν οι **στόχοι** του προγράμματος:
Καθόλου: 0%
Λίγο: 0%
Πολύ: 52,9 %
Πάρα πολύ: 47,1 %
- 3) Βαθμός, στον οποίο εκδήλωσαν **ενδιαφέρον οι μαθητές** για το πρόγραμμα:
Καθόλου: 0%
Λίγο: 0%
Πολύ: 52,9 %
Πάρα πολύ: 47,1 %
- 4) Απόψεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρησιμότητα του **εκπαιδευτικού υλικού**, που παρέλαβαν οι εκπαιδευτικοί και το οποίο περιλάμβανε προτάσεις δραστηριοτήτων φιλιαναγνωσίας, διαθεματικής επεξεργασίας του βιβλίου του Σάκη Σερέφα «Ένας δεινόσαυρος στο μπαλκόνι μου», δημιουργικής γραφής, τοπικής ιστορίας καθώς και πληροφορίες για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Η ιστορία της πόλης μας ψηφιακά»:

Αρνητικές:

Καμία

Θετικές:

- Εύχρηστο και κατατοπιστικό.
- Μεγάλο μέγεθος διαθέσιμου εκπαιδευτικού υλικού, που έδινε τη δυνατότητα για την οργάνωση δράσεων.
- Οδηγός με χρήσιμες πληροφορίες και προτάσεις για το σχεδιασμό και την πορεία υλοποίησης του προγράμματος και για την επίτευξη των προσδοκώμενων στόχων και αποτελεσμάτων.
- Σημαντική βοήθεια με πληροφορίες για όλα τα στάδια του προγράμματος και κυρίως για τα αρχικά.
- Άντληση ιδεών και γενικών κατευθύνσεων για δραστηριότητες.
- Έναυσμα για παραγωγή νέων ιδεών και δραστηριοτήτων στην τάξη.
- Οργάνωση ιδεών - Οριοθέτηση στη διατύπωση και εκτέλεση των ιδεών.

- Πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό για άμεση χρήση στην τάξη.
- Δυνατότητα επαφής με εργασίες άλλων σχολείων με θέμα τη Θεσσαλονίκη.
- Χρήσιμες δραστηριότητες για τη δημιουργική γραφή και την τοπική ιστορία.
- Πολύτιμη βοήθεια στην καλλιέργεια και ανάπτυξη ιδεών για παραγωγή θεατρικού κειμένου και δραματοποίησης αυτού.
- Βοηθητικό για θεατρική διασκευή λογοτεχνικών κειμένων.
- Βάση για δραστηριότητες και δημιουργία νέου υλικού από τους μαθητές.
- Οδήγησε τα παιδιά στην καλλιέργεια της αγάπης για το βιβλίο.

5) Απόψεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρησιμότητα των **επιμορφωτικών συναντήσεων**, που συμμετείχαν οι εκπαιδευτικοί, οι οποίες ήταν διάρκειας 18 διδακτικών ωρών και αφορούσαν σε δράσεις φιλαναγνωσίας, συγγραφής θεατρικού κειμένου, δραματοποίησης και σκηνοθεσίας:

Αρνητικές:

Καμία

Θετικές:

- Απαραίτητες, εποικοδομητικές και πολύ ενδιαφέρουσες.
- Έναυσμα για προβληματισμό πάνω σε απαιτητικά θέματα, σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος.
- Ιδιαίτερα διαφωτιστικές και κατατοπιστικές, έθεσαν το πλαίσιο του προγράμματος και έδωσαν πολλές και διαφορετικές κατευθυντήριες οδούς μέσα από έναν πλουραλισμό πληροφοριών, για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των δράσεων στην τάξη.
- Ουσιαστική συνδρομή στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Παροχή βασικών κατευθύνσεων για συγγραφή και δραματοποίηση θεατρικών κειμένων.
- Αφύπνιση της δημιουργικότητας και φαντασίας των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών.
- Αποτέλεσαν την έμπνευση για όλες τις δημιουργικές δράσεις.
- Η γνωριμία με το συγγραφέα Σάκη Σερέφα οδήγησε στην κατανόηση της σχέσης προσωπικών εμπειριών - συγγραφής, καθώς και στην ικανότητα επίλυσης πολλών αποριών των μαθητών, συμβάλλοντας θετικά στην επεξεργασία του βιβλίου.
- Επαφή με ειδικούς του θεατρικού χώρου.
- Επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων, ιδεών αλλά και ανησυχιών με συναδέλφους, που έχουν κοινούς στόχους.
- Ανατροφοδότηση.

6) Οφέλη που αποκόμισαν οι **εκπαιδευτικοί** από την υλοποίηση του προγράμματος:

- Γνώσεις και βιωματικές εμπειρίες.
- Βελτίωση διδακτικών προσεγγίσεων.
- Προσωπική ικανοποίηση από την επίτευξη των στόχων.
- Επαφή με το Θέατρο.
- Απόκτηση γνώσεων σκηνοθεσίας και μουσικής επένδυσης.

- Εμπλουτισμός γνώσεων για τη Θεσσαλονίκη.
- Νέοι δρόμοι προσέγγισης της τοπικής ιστορίας.
- Δέσιμο με τους μαθητές.
- Πειραματισμός μαζί με τους μαθητές.
- Λειτουργία της τάξης σε ένα πιο ελεύθερο μαθησιακό πλαίσιο, απαλλαγμένο από αυστηρές αξιολογικές διαδικασίες και υποχρεωτικής μελέτης.
- Τόλμη για παρουσίαση εκτός τάξης της παραγόμενης εργασίας.

7) Οφέλη που αποκόμισαν οι **μαθητές** από την υλοποίηση του προγράμματος :

- Καλλιέργεια αισθητικής έκφρασης.
- Ανάπτυξη δημιουργικής έκφρασης, κριτικής σκέψης και φαντασίας.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας.
- Ικανότητα μετατροπής αφηγηματικού κειμένου σε θεατρικό.
- Ικανότητα συγγραφής νέου θεατρικού κειμένου.
- Η ικανοποίηση και η χαρά της σκηνοθεσίας, της σκηνογραφίας, της μουσικής επένδυσης και της ενδυματολογικής κατασκευής από τους ίδιους.
- Τεχνογνωσία υλικών.
- Εξοικείωση στη συλλογή πληροφοριών με τη χρήση Η/Υ.
- Εμπλουτισμός λεξιλογίου.
- Πολύ πιο εύκολη κατανόηση της τοπικής ιστορίας.
- Διεύρυνση γνώσεων για τη Θεσσαλονίκη μέσα από τη δημιουργία.
- Μετατροπή της ιστορικής εικόνας σε θεατρικό έργο.
- Γνωριμία με ένα σημαντικό σύγχρονο συγγραφέα του τόπου τους.
- Θετική στάση απέναντι στην εξωσχολική ανάγνωση – Αγάπη για το βιβλίο.
- Ανάδυση ταλέντων.

8) **Δυσκολίες** που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί στη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος:

- Καμία δυσκολία (67,5 %).
- Ο μικρός αριθμός των διδακτικών ωρών για την υλοποίηση του προγράμματος (15 %).
- Έλλειψη διδακτικών ωρών για συνδιδασκαλία δασκάλων και εκπαιδευτικών θεατρικής αγωγής (2,5 %).
- Μη πραγματοποίηση εκπαιδευτικών επισκέψεων λόγω οικονομικών προβλημάτων (2,5%).
- Δυσκολία συμμετοχής μαθητών με γλωσσικά προβλήματα (2,5%).
- Απουσία κατάλληλου σχολικού χώρου για τη δραματοποίηση (2,5%).
- Εφαρμογή των αποκτηθέντων γνώσεων στη συγγραφή του θεατρικού κειμένου και στη σκηνοθεσία (5%).
- Ανεύρεση φωτογραφικού υλικού και κειμένων για την ιστορία της Θέρμης (2,5%).

Οι παραχθείσες θεατρικές δράσεις **παρουσιάστηκαν** στα πλαίσια των εκδηλώσεων
 «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 2014»
 στο «Βασιλικό Θέατρο» και σε χώρους των σχολείων.

Ως Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων διαπίστωσα καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του απαιτητικού κατά γενική ομολογία Δικτύου, εκτός από τα προαναφερθέντα, τα παρακάτω:

- Τον ενθουσιασμό, με τον οποίο εργάζονταν εκπαιδευτικοί και μαθητές, προσπερνώντας τις εκάστοτε δυσκολίες και οικοδομώντας στέρεες βάσεις για τη μετάβασή τους από το ένα στάδιο του Δικτύου στο επόμενο.
- Την ύπαρξη πολλών συνεργασιών, τόσο μεταξύ δασκάλων όσο και μεταξύ δασκάλων και εκπαιδευτικών ειδικοτήτων, που λειτούργησαν θετικά προς την κατεύθυνση του καταμερισμού της εργασίας, της ανταλλαγής απόψεων, της από κοινού αντιμετώπισης προβλημάτων και της συνδημιουργίας ενός θεατρικού κειμένου και μιας θεατρικής παράστασης.
- Το 50% περίπου των εκπαιδευτικών δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία σε προγράμματα φιλαναγνωσίας και θεάτρου. Η αρχική τους δηλωθείσα ανασφάλεια μετατράπηκε μέσα από την αποφασιστικότητά τους, τη δημιουργική αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού, την ανελλιπή συμμετοχή τους στις επιμορφωτικές συναντήσεις και την επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων της δουλειάς τους στην τάξη, σε σταδιακά αυξανόμενη αυτοπεποίθηση.
- Η προσέγγιση της τοπικής ιστορίας μέσα από τη λογοτεχνία και το θέατρο αναδείχθηκε ως παράπλευρο όφελος, παρόλο που δε συγκαταλεγόταν στους κύριους στόχους του Δικτύου. Το πρόγραμμα οδήγησε εκπαιδευτικούς και μαθητές στην ενασχόληση με μνημεία του παρελθόντος και του παρόντος μέσα από το βιβλίο του Σερέφα και στην αναζήτηση του κατάλληλου μνημείου-χώρου, για τη συγγραφή του τελικού θεατρικού κειμένου⁴, με αποτέλεσμα την, κατά γενική ομολογία, ιδιαίτερα ευχάριστη και δημιουργική ενασχόληση με την ιστορία του τόπου τους.
- Δεν παρουσιάστηκαν όλα τα θεατρικά παράγωγα στο «Βασιλικό Θέατρο» είτε λόγω δυσκολίας μετακίνησης, είτε λόγω ακατάλληλης ημερομηνίας, είτε λόγω του «φόβου» της έκθεσης σε μια μεγάλη κεντρική θεατρική σκηνή. Ωστόσο, όλες οι παραστάσεις παρουσιάστηκαν στα πλαίσια των εκδηλώσεων «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 2014».

Συγχαίρω όλους τους εκπαιδευτικούς για την ενεργή συμμετοχή τους, την υποδειγματική συνέπειά τους στα χρονοδιαγράμματα του Δικτύου και την ποιότητα των παραχθέντων δραματοποιημένων θεατρικών κειμένων. Τους ευχαριστώ θερμά για την άγνογη συνεργασία, για όσα αποκόμισα από τις συναντήσεις μας και για όσα διδάχτηκα από τις ευφάνταστες εργασίες τους. Επίσης, ευχαριστώ:

- Το Διευθυντή της Διεύθυνσης ΠΕ Αν. Θεσσαλονίκης Μιχαήλ Καλογραία, για την ίδρυση και την υποστήριξη του Δικτύου.
- Τον Προϊστάμενο Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης ΠΕ & ΔΕ Κ. Μακεδονίας, Νικόλαο Ακριτίδη, για την υποστήριξη του Δικτύου.
- Το συγγραφέα Σάκη Σερέφα, για την πολύτιμη συνδρομή του στην επίτευξη των στόχων του Δικτύου.
- Το Κρατικό Θέατρο Β. Ελλάδας και τον Καλλιτεχνικό του Διευθυντή, Γιάννη Βούρο, για την παροχή δωρεάν εκπαιδευτικού προγράμματος σε όλα τα συμμετέχοντα τμήματα, καθώς

⁴ Βασική προϋπόθεση της συγγραφής του κειμένου ήταν η εμπλοκή στοιχείων τοπικής ιστορίας.

και για τη δωρεάν παροχή του Βασιλικού Θεάτρου και τη διάθεση του τεχνικού προσωπικού.

- Το Ινστιτούτο Ψηφιακής Μάθησης «ΝΟΥΣ» για την παροχή σε όλα τα συμμετέχοντα τμήματα δωρεάν εκπαιδευτικού προγράμματος τοπικής ιστορίας με τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας (βλ. <http://software.i-nous.org/display/>).
- Το σκηνοθέτη θεάτρου, Τάσο Ράτζο, για την μετάδοση πολύτιμων εμπειριών και γνώσεων μέσω των δωρεάν βιωματικών εργαστηρίων, που παρείχε.
- Το Σχολικό Σύμβουλο ΠΕ Ν. Πέλλας, Σταύρο Γρόσδο και τον εκπαιδευτικό - συγγραφέα, Παναγιώτη Γούτα, για την παροχή πολύτιμου βοηθητικού υλικού.
- Τους εκπαιδευτικούς Μαρία Γκίκα και Στέφανο Πούλιο και το διοικητικό υπάλληλο της Διεύθυνσης ΠΕ Αν. Θεσσαλονίκης Νικόλαο Χατζάκη, για τη γραμματειακή υποστήριξη, που προσέφεραν.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Γρόσδος, Σ. (2011). Σχεδιάζοντας ένα πρόγραμμα λογοτεχνίας στο σχολείο. *Παράθυρο στην Εκπαίδευση του Παιδιού*, 68, 172-177.

Καρακίτσιος, Α. (2011) Φιλαναγνωσία... φανατική συνήθεια. Στο: Αρτζανίδου, Ε., Γουλής, Δ., Γρόσδος, Ε. & Καρακίτσιος, Α. (Επιμ.), *Παιχνίδια Φιλαναγνωσίας και Αναγνωστικές Εμπυρώσεις* (σ. 19-56). Αθήνα: Gutenberg.

Οικονομίδου, Σ. (2000). *Χίλιες και μία ανατροπές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Σερέφας, Σ. (2008). *Ένας δεινόσαυρος στο μπαλκόνι μου*. Αθήνα: Πατάκης

Σερέφας, Σ. (2010). *Ένας δεινόσαυρος στο μπαλκόνι μου (θεατρική διασκευή)*. Αθήνα: Πατάκης

ΥΠΑΙΘ. (2012). *Καθορισμός των οργάνων, των κριτηρίων και της διαδικασίας επιλογής και τοποθέτησης των Υπευθύνων, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας Πολιτιστικών Θεμάτων και Σχολικών Δραστηριοτήτων καθώς και των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τους*. (92998/Γ7/10-8-2012). Ανακτήθηκε από: www.minedu.gov.gr/publications/docs2012/sxolikvn_dr_120810.doc

ΥΠΑΙΘ. (2013α). *Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων*. (163790/Γ7/31-10-2013). Ανακτήθηκε από: http://dipe-a.thess.sch.gr/kainotomes/politism_nomo-entypa.html.

ΥΠΑΙΘ. (2013β). *Διευκρινίσεις ως προς την Εγκύκλιο Ανακοίνωσης στο Ορθό Αρ.Πρωτ. 126889/Γ7/13-09-2013: Προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων)*. (165947/Γ7/4-11-2013). Ανακτήθηκε από: http://dipe-a.thess.sch.gr/kainotomes/politism_nomo-entypa.html

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ “ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ”

http://dipe-a.thess.sch.gr/kainotomes/politism_diktya_topiko-fil.html

Το Δίκτυο αποτελεί προέκταση α) του πολιτιστικού προγράμματος «Πώς ν' αγαπήσω το βιβλίο», που υλοποιείται από το 2010 σε Νηπιαγωγεία της Ανατολικής Θεσσαλονίκης με τη συμμετοχή περίπου 30 τμημάτων/σχολικό έτος και β) του Τοπικού Δικτύου Εκπαίδευσης για τη Φιλαναγνωσία και το Θέατρο «Ένα βιβλίο επί σκηνής», στο οποίο συμμετέχουν τμήματα Ε' και ΣΤ' τάξης Δημοτικών Σχολείων. Υλοποιήθηκε στα πλαίσια εκπόνησης προγράμματος πολιτιστικών θεμάτων σε δυο προβλεπόμενες από τη σχετική εγκύκλιο του Τμήματος ΣΕΠΕΔ του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (2013α) θεματικές:

- Φιλαναγνωσία: προώθηση της ανάγνωσης, μελέτη έργων ενός λογοτέχνη και δημιουργική γραφή και
- Θεατρικό εργαστήριο: ανάπτυξη παραστατικών δεξιοτήτων των μαθητών και δημιουργία παράστασης.

Η συμμετοχή του Προϊσταμένου Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης και των Σχολικών Συμβούλων Προσχολικής Αγωγής της Ανατολικής Θεσσαλονίκης ως συνεργάτες του Δικτύου, διασφάλισε αφενός, την επιστημονική και παιδαγωγική επίβλεψη του σχεδιασμού των προτεινόμενων δράσεων και του εκπαιδευτικού υλικού του προγράμματος και αφετέρου, την προβλεπόμενη από την κείμενη νομοθεσία υποχρεωτική συνεργασία των Υπευθύνων με τους Σχολικούς Συμβούλους για τη διαμόρφωση του μεθοδολογικού και γνωστικού πλαισίου ανάπτυξης των προγραμμάτων (ΥΠΑΙΘ, 2013β). Επιπροσθέτως, η συνεργασία με την Εταιρία Θεάτρου «Μικρός Βορράς» εμπίπτει στις προβλεπόμενες από το Υπουργείο Παιδείας συνεργασίες με πολιτιστικούς φορείς στα πλαίσια της σχολικής ζωής και του πολιτισμού (ΥΠΑΙΘ, 2012).

Ως σκοπός του Δικτύου ορίστηκε η κατανόηση της διαδικασίας μεταφοράς μιας ιστορίας στη θεατρική σκηνή μέσω ποικίλων τεχνικών. Ειδικότερα, επιδιώχθηκε: α) η εποικοδομητική και δημιουργική δραστηριοποίηση των μαθητών μέσα από φιλαναγνωστικές δράσεις και μετά από την παρακολούθηση θεατροπαιδαγωγικού προγράμματος ή θεατρικής παράστασης, για τη δημιουργία δικών τους θεατρικών κειμένων και δρώμενων, β) η εξοικείωσή τους με ποικίλες τεχνικές δραματοποίησης και γ) η χρήση αυτών για τη δραματοποίηση μιας ιστορίας. Οι μαθητές κλήθηκαν υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών τους και μέσα από βιωματικές και συνεργατικές δράσεις, να προετοιμάσουν μια θεατρική παράσταση, βασιζόμενοι είτε σε κάποιο βιβλίο (παραμύθι, μύθο, λογοτεχνικό, ποίηση κ.ά.) είτε σε κάποια ιστορία που οι ίδιοι επινόησαν και κατέγραψαν. Παράλληλα, αναμενόταν η επίτευξη σχετικών γνωστικών, συναισθηματικών και ψυχοκινητικών στόχων και η ανάπτυξη ποικίλων οριζόντιων ικανοτήτων των μαθητών.

ΠΙΘΑΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΟΛΕΣ

Η επάρκεια και ετοιμότητα των επιμορφωτών και η μεταδοτική και παρωθητική τους ικανότητα

Η πληρότητα του υποστηρικτικού υλικού (cd)

Η εκπαιδευτική ετοιμότητα των εκπαιδευτικών

Η μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών

Η στάση εκπαιδευτικών και μαθητών απέναντι στη λογοτεχνία και το θέατρο

Περιορισμένη υλικοτεχνική υποδομή και απουσία μέσων (π.χ. θεατρικός χώρος, μηχανές προβολών)

Έλλειψη χρόνου και πόρων

ΕΙΣΔΟΧΕΣ

- 538 μαθητές Νηπιαγωγείων
- 45 Νηπιαγωγοί
- Η Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων της Διεύθυνσης ΠΕ Αν. Θεσσαλονίκης
- Ο Προϊστάμενος Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης ΠΕ & ΔΕ Κ. Μακεδονίας
- Οι Σχολικές Σύμβουλοι Προσχολικής Αγωγής Αν. Θεσσαλονίκης
- Βιβλία: λογοτεχνικά, παραμύθια, μύθοι, ποίηση
- Η θεατροπαιδαγωγική δράση της Εταιρείας Θεάτρου «Μικρός Βορράς»
- Cd με εκπαιδευτικό υλικό
- Επιμορφωτικές και ανατροφοδοτικές συναντήσεις για εκπαιδευτικούς

ΣΚΟΠΟΣ

Η κατανόηση της διαδικασίας μεταφοράς μιας ιστορίας (λογοτεχνία, ποίηση, μύθος, παραμύθι κ.ά.) στη θεατρική σκηνή.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι μαθητές:

- Προσεγγίζουν και επεξεργάζονται διαθεματικά και δημιουργικά ένα βιβλίο ή μια ιστορία.
- Προσεγγίζουν και επεξεργάζονται διαθεματικά και δημιουργικά βιβλία με θεατρικά κείμενα.
- Εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ αφηγηματικού και θεατρικού κειμένου.
- Γνωρίζουν ποικίλες τεχνικές – παιχνίδια για τη θεατρική διασκευή και δραματοποίηση μιας ιστορίας.
- Συνεργάζονται για τη δημιουργία δικού τους θεατρικού κειμένου/δρώμενου.
- Συνεργάζονται για τη μεταφορά «επί σκηνής» μιας ιστορίας.
- Δραστηριοποιούνται δημιουργικά με αφορμή την παρακολούθηση θεατροπαιδαγωγικής δράσης ή θεατρικής παράστασης.
- Συνεργάζονται για τη μεταφορά «επί σκηνής» μιας ιστορίας ή του θεατρικού κειμένου, που δημιούργησαν.
- Κοινοποιούν τα αποτελέσματα του έργου τους.
- Αναγνωρίζουν το βιβλίο ως πηγή δημιουργικών δραστηριοτήτων.
- Αποκτούν θετική στάση απέναντι στο βιβλίο.
- Επιτυγχάνουν γνωστικούς, συναισθηματικούς και κοινωνικούς στόχους.
- Αναπτύσσουν οριζόντιες ικανότητες.

Οι εκπαιδευτικοί:

- Αναγνωρίζουν και υιοθετούν νέες διδακτικές μεθόδους.
- Αποκτούν νέες γνώσεις και εμπειρίες.
- Αντλούν προσωπική και επαγγελματική ικανοποίηση από τα αποτελέσματά της εφαρμογής των μεθόδων.

Το 1/3 των τμημάτων δήλωσε εξαρχής ως κύριο βιβλίο για επεξεργασία και δραματοποίηση το βιβλίο του Αντουάν ντε Σαιντ – Εξυπερύ «Ο μικρός πρίγκιπας», το άλλο 1/3 σχεδίασε να ασχοληθεί περισσότερο με μύθους του Αισώπου και παραμύθια και το τελευταίο 1/3 με άλλα λογοτεχνικά βιβλία και ποίηση.

Ο παρών απολογισμός προέκυψε από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων, που συμπλήρωσαν με τη λήξη του σχολικού έτους 2013-2014 οι **45 συμμετέχουσες** στο Δίκτυο νηπιαγωγοί από **29 τμήματα 18 Νηπιαγωγείων:**

1ο Ν/γείο Ν. Μηχανιώνας
1ο Ν/γείο Ν. Ρυσίου
1ο Ν/γείο Πανοράματος
1ο Ν/γείο Περαιάς
1ο Ν/γείο Τριλόφου
12ο Ν/γείο Καλαμαριάς
2ο Πρότυπο Πειραματικό Νηπιαγωγείο ΑΠΘ
27ο Ν/γείο Θεσσαλονίκης
29ο Ν/γείο Θεσσαλονίκης
3ο Ν/γείο Επανομής
3ο Πρότυπο Πειραματικό Νηπιαγωγείο ΑΠΘ
4ο Ν/γείο Περαιάς
4ο Ν/γείο Πυλαίας
5ο Ν/γείο Πανοράματος
6ο Ν/γείο Περαιάς
7ο Ν/γείο Περαιάς
76ο Ν/γείο Θεσσαλονίκης
99ο Ν/γείο Θεσσαλονίκης

1) Βαθμός, στον οποίο πέτυχαν οι **στόχοι** του προγράμματος:

Καθόλου: 0%
Λίγο: 0%
Πολύ: 52,38 %
Πάρα πολύ: 47,62%

2) Βαθμός, στον οποίο εκδήλωσαν **ενδιαφέρον οι μαθητές** για το πρόγραμμα:

Καθόλου: 0%
Λίγο: 0%
Πολύ: 28,57 %
Πάρα πολύ: 71,43 %

3) Απόψεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρησιμότητα του **εκπαιδευτικού υλικού**, που επιμελήθηκαν και το οποίο περιλάμβανε προτάσεις δραστηριοτήτων φιλαναγνωσίας, διαθεματικής επεξεργασίας βιβλίων με αφορμή το βιβλίο «Ο μικρός πρίγκιπας», δημιουργικής γραφής και δραματοποίησης παραμυθιών:

Αρνητικές:

Καμία

Θετικές:

- Σημαντική κατευθυντήρια αρχή.
- Σημαντική καθοδήγηση για την υλοποίηση του προγράμματος.
- Συνέβαλλε σημαντικά στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος.
- Αποκόμιση νέων ιδεών για δραστηριότητες που σχετίζονται με την επεξεργασία λογοτεχνικών κειμένων.
- Πολύτιμη βοήθεια για τη διαμόρφωση ενός θετικού μαθησιακού περιβάλλοντος και για την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών.
- Παροχή ιδεών σχετικά με τις τεχνικές μεταφορά ενός λογοτεχνικού κειμένου επί σκηνής.
- Παροχή κατάλληλων συνδέσμων και πηγών.

4) Απόψεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρησιμότητα των **επιμορφωτικών συναντήσεων**, που συμμετείχαν οι εκπαιδευτικοί, οι οποίες ήταν διάρκειας 15 διδακτικών ωρών και αφορούσαν σε τεχνικές δραματοποίησης και σκηνοθεσίας παραμυθιών και λογοτεχνικών βιβλίων:

Αρνητικές:

Καμία

Θετικές:

- Εμπλουτισμός ιδεών και τεχνικών.
- Παροχή βασικών κατευθύνσεων για δραστηριότητες.
- Εμπνευστικές - βιωματικές και κατά συνέπεια πολύ βοηθητικές.
- Υποστηρικτικές – ανατροφοδοτικές.
- Νέα γνώση σχετικά με τις τεχνικές αφήγησης των παραμυθιών.
- Πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων.
- Ιδιαίτερα χρήσιμες, με κατάλληλες συμβουλές, καινοτομίες και χρήσιμους τρόπους έκφρασης και δραματοποίησης.
- Χρησιμότητα στη διδακτική μεθοδολογία ως προς την επίτευξη των παιδαγωγικών και διδακτικών στόχων του προγράμματος και της εξασφάλισης της ενεργητικής συμμετοχής των παιδιών.
- Χρησιμότητα στο θεατρικό παιχνίδι με τα παιδιά, π.χ. η οπτικοποίηση παραμυθιού με παγωμένες εικόνες.

- Διεύρυνση γνώσεων για το θεατρικό παιχνίδι και εφαρμογή εκπαιδευτικών λειτουργιών με γνώμονα τη δημιουργικότητα των παιδιών και οδηγό τη χαρά τους.

5) Οφέλη που αποκόμισαν **οι εκπαιδευτικοί** από την υλοποίηση του προγράμματος :

- Ανακάλυψη νέων τρόπων προσέγγισης και θεατρικής επεξεργασίας αγαπημένων κειμένων.
- Πολύ ευχάριστη εμπειρία μέσα από νέους δρόμους μάθησης.
- Ανακάλυψη των απίστευτων δυνατοτήτων των παιδιών, παρατήρηση του ενθουσιασμού τους.
- Εξοικείωση με δραστηριότητες φιλαναγνωσίας - Αγάπη για το βιβλίο.
- Δυνατότητα καλλιέργειας της αγάπης των νηπίων για την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων.
- Δυνατότητα ανάπτυξης ομαδοσυνεργατικών μοντέλων για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων.
- Απόκτηση αυτοπεποίθησης για την υλοποίηση ενός οργανωμένου προγράμματος.
- Ανακάλυψη των διδακτικών και παιδαγωγικών ικανοτήτων και δυνατοτήτων τους ή «τι μπορεί να πετύχει κάποιος, όταν του παρέχονται οι συνθήκες και τα μέσα».

6) Οφέλη που αποκόμισαν οι **μαθητές** από την υλοποίηση του προγράμματος :

- Διασκέδαση και δημιουργική έκφραση με παράλληλη αποκόμιση γνώσεων και εμπειριών.
- Ανάπτυξη δημιουργικότητας, ομαδικής εργασίας, δημιουργικής έκφρασης, κριτικής σκέψης και φαντασίας.
- Καλλιέργεια της παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου.
- Βελτίωση προσωπικής έκφρασης.
- Απόκτηση δεξιοτήτων επικοινωνίας και καλής συνεργασίας.
- Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης/ αυτογνωσίας.
- Συναισθηματική ανάπτυξη και εξέλιξη παράλληλα με τη γνωστική.
- Καλλιέργεια ψυχικής και σωματικής υγείας.
- Εξοικείωση με τεχνικές αφήγησης.
- Εξοικείωση με την παρατήρηση της συμπεριφοράς των ηρώων – παραλληλισμός με δικές τους συμπεριφορές, κατανόηση και εξομάλυνση συγκρούσεων στην ομάδα.
- Άσκηση στην εξαγωγή κεντρικών ιδεών και διδαγμάτων.
- Πολύ θετική επίδραση στην εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας συνολικά.
- Γνωριμία με την αναπαράσταση καταστάσεων, φαινομένων και εννοιών με ποικίλα μέσα.
- Εμπλοκή σε τρεις σημαντικές διαδικασίες: τη δημιουργία μέσα από ένα ερέθισμα, την παρουσίαση, την ανταπόκριση.
- Καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας – Αγάπη για το βιβλίο.
- «Είδαν με την καρδιά, γιατί τα μάτια δεν βλέπουν την ουσία»

7) **Δυσκολίες** που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί στη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος:

- Καμία δυσκολία (50%).
- Χρονική πίεση και τήρηση χρονοδιαγράμματος (45%).

- Τα παιδιά δυσκολεύτηκαν αρκετά στο να αναλύουν, να εξάγουν συμπεράσματα, να παρατηρούν και να κατανοούν τις συμπεριφορές των ηρώων. Εξοικειώθηκαν όσο προχωρούσε το πρόγραμμα (3%).
- Η έλλειψη του αντίστοιχου εκπαιδευτικού υλικού (2%). - **Η συγκεκριμένη θέση δεν αιτιολογείται, καθώς παραδόθηκε σε όλα τα σχολεία υποστηρικτικό υλικό ηλεκτρονικής μορφής.**

Ως Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων διαπίστωσα, καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του Δικτύου, εκτός από τα προαναφερθέντα, τα παρακάτω:

- Την προτίμηση των νηπιαγωγών στην επεξεργασία ενός έως τριών βιβλίων / ιστοριών μέσα από φιλιαναγνωστικές δράσεις και θεατρικές τεχνικές.
- Την εστίαση περισσότερο στην επίτευξη συναισθηματικών και κοινωνικών στόχων, καθώς και στην ανάπτυξη ποικίλων οριζόντιων ικανοτήτων των μαθητών έναντι των γνωστικών αποτελεσμάτων.
- Όλα τα θεατρικά δρώμενα, που προέκυψαν ως παραγόμενο αποτέλεσμα του Δικτύου, παρουσιάστηκαν στις εκδηλώσεις «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 2014». Αξιοσημείωτη είναι η χρήση των νέων τεχνολογιών σε αρκετές παρουσιάσεις, με power – point και εικόνες, που δημιούργησαν ή επέλεξαν τα ίδια τα παιδιά. Επιπρόσθετα, στην πλειοψηφία των παραστάσεων, αποφεύχθηκε η πιστή απόδοση των κειμένων των επιλεγθέντων βιβλίων, καθώς επικράτησαν οι διάλογοι ως αποτέλεσμα δημιουργικής γραφής και αυτοσχεδιασμών.
- Οι επιμορφωτικές συναντήσεις, που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του Δικτύου ήταν λιγότερες από τις αρχικά προβλεπόμενες, αφενός, διότι η έναρξη του Δικτύου καθυστέρησε κατά ένα μήνα και αφετέρου, διότι υλοποιήθηκαν βιωματικά εργαστήρια για τα πολιτιστικά προγράμματα εκτός Δικτύου, που κάλυπταν θεματικά τους στόχους του και τα οποία είχαν τη δυνατότητα να τα παρακολουθήσουν οι συμμετέχουσες στο Δίκτυο νηπιαγωγοί.

Συγχαίρω όλες τις νηπιαγωγούς για την άριστη ποιότητα της δουλειάς τους και τις ευχαριστώ από καρδιάς για την εποικοδομητική και απολαυστική συνεργασία σε αυτό το ταξίδι χαράς και δημιουργίας. Επίσης, απευθύνω τις θερμές μου ευχαριστίες:

- Στο Διευθυντή της Διεύθυνσης ΠΕ Αν. Θεσσαλονίκης Μιχαήλ Καλογραία, για την ίδρυση και την υποστήριξη του Δικτύου.
- Στον Προϊστάμενο Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης ΠΕ & ΔΕ Κ. Μακεδονίας, Νικόλαο Ακριτίδη και στις Σχολικές Συμβούλους Προσχολικής Αγωγής της Διεύθυνσης ΠΕ Αν. Θεσσαλονίκης, Κική Βέλκου και Ευσταθία Τσιρίδου, για την υποστήριξη του Δικτύου.
- Στο Σχολικό Σύμβουλο ΠΕ Ν. Πέλλας, Σταύρο Γρόσδο, στον εκπαιδευτικό - συγγραφέα Παναγιώτη Γούτα και στην Προϊσταμένη του 6^{ου} Νηπιαγωγείου Περαίας, Ελένη Βαλτή, για την παροχή πολύτιμου βοηθητικού υλικού.
- Στο Κουκλοθέατρο Λαμίας, στις Θεατρικές Ομάδες «ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΘΕΑΤΡΟΥ» και «Μικρός Βορράς», στη Μαρία Κοντίου, εκπαιδευτικό θεατρικής αγωγής και στον Τάσο Ράτζο, σκηνοθέτη, για την υλοποίηση δωρεάν επιμορφωτικών εργαστηρίων.

- Στους εκπαιδευτικούς Μαρία Γκίκα και Στέφανο Πούλιο και στο διοικητικό υπάλληλο της Διεύθυνσης ΠΕ Αν. Θεσσαλονίκης Νικόλαο Χατζάκη, για τη γραμματειακή υποστήριξη, που προσέφεραν.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- ΥΠΑΙΘ. (2012). *Καθορισμός των οργάνων, των κριτηρίων και της διαδικασίας επιλογής και τοποθέτησης των Υπευθύνων, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας Πολιτιστικών Θεμάτων και Σχολικών Δραστηριοτήτων καθώς και των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τους.* (92998/Γ7/10-8-2012). Ανακτήθηκε από: www.minedu.gov.gr/publications/docs2012/sxolikvndr_120810.doc
- ΥΠΑΙΘ. (2013α). *Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων.* (163790/Γ7/31-10-2013). Ανακτήθηκε από: http://dipe-a.thess.sch.gr/kainotomes/politism_nomo-entypa.html.
- ΥΠΑΙΘ. (2013β). *Διευκρινίσεις ως προς την Εγκύκλιο Ανακοίνωσης στο Ορθό Αρ.Πρωτ. 126889/Γ7/13-09-2013: Προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων).* (165947/Γ7/4-11-2013). Ανακτήθηκε από: http://dipe-a.thess.sch.gr/kainotomes/politism_nomo-entypa.html

**ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ – ΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ
«ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ»**

92ο Δημ. Σχ. Θεσσαλονίκης 12/11/2013	3	31	Προτάσεις δραστηριοτήτων για τη σύνδεση της λογοτεχνίας με την τοπική ιστορία - Εισήγηση	Χαρίκλεια Τερζητάνου, Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων	Cd Δικτύου
			Ένας δεινόσαυρος στο μπαλκόνι μου - Εισήγηση	Σάκης Σερέφας, Εκπαιδευτικός - Συγγραφέας	
19ο Δημ. Σχ. Θεσσαλονίκης 14/12/2013	5	17	Τα καινούρια ρούχα του βασιλιά - Θεατρική παράσταση	Θεατρική Ομάδα "Πολιτεία Θεάτρου"	
			Με αφορμή ένα παραμύθι... τα παιδιά παίζει ρόλους	Μαρία Μπαλτατζή, Ηθοποιός - Σκηνοθέτης	
28ο Δημ. Σχ. Θεσσαλονίκης 6/2/2014, 27/3/2014	7	28	Από το λογοτεχνικό κείμενο στο θεατρικό - Εργαστήριο	Τάσος Ράτζος , Σκηνοθέτης	
28ο Δημ. Σχ. Θεσσαλονίκης 13/2/2013	3	27	Δημιουργική γραφή: Συγγραφή λογοτεχνικού κειμένου - Εισήγηση/Εργαστήριο	Σάκης Σερέφας, Εκπαιδευτικός - Συγγραφέας Χαρίκλεια Τερζητάνου, Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων	

**ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ – ΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ
«ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ»**

21ο Δημ. Σχ. Θεσσαλονίκης 30/11/2013	5	18	Τα καινούρια ρούχα του βασιλιά - Θεατρική παράσταση	Θεατρική Ομάδα "Πολιτεία Θεάτρου"	
			Με αφορμή ένα παραμύθι... τα παιδιά παίζει ρόλους	Μαρία Μπαλτατζή, Ηθοποιός - Σκηνοθέτης	
79ο Δημ. Σχ. Θεσσαλονίκης 24/1/2014	5	29	Δραματοποίηση της στιγμής και του λεπτού – Εργαστήριο	Χαρίκλεια Τερζητάνου, Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων	Cd Δικτύου
			Από το λογοτεχνικό κείμενο στο θεατρικό: Η Δόνα Τερηδόνα και το μυστικό της γαμήλιας τούρτας - Εργαστήριο	Μαρία Κοντίου, Εκπαιδευτικός Θεατρικής Αγωγής	
105ο Δημ. Σχ. Θεσσαλονίκης 4/2/2014	5	38	Ο μικρός πρίγκιπας - Θεατρική παράσταση	Θεατρική ομάδα «ΜΙΚΡΟΣ ΒΟΡΡΑΣ»	
			Από το βιβλίο στη σκηνή - Εισήγηση/Εργαστήριο	Τάσος Ράτζος, Σκηνοθέτης	
			Ο μικρός πρίγκιπας στο Νηπιαγωγείο - Εισήγηση	Ελένη Βαλτή, Εκπαιδευτικός	